

доц. д-р ЯНА ВОЙНОВА,

гл. ас. ДИАНА МИТОВА

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“, гр.БЛАГОЕВГРАД

**ПЕДАГОГИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ИЗКУСТВОТО „ИКЕБАНА“ В ПРЕДМЕТНОТО
ПОЛЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ОБУЧЕНИЕ**

**PEDAGOGICAL DIMENSIONS OF “IKEBANA” ART IN THE FIELD OF
TECHNOLOGICAL TRAINING**

Assoc. Prof. YANA VOINOVA, Ph.D.,

Chief Ass. Prof. DIANA MITOVA

SOUTHWESTERN UNIVERSITY “NEOFIT RILSKI”, BLAGOEVGRAD

Abstract: The contemporary tendencies in the education give a new meaning to the educational policy in the Bulgarian technological training in direction of searching new unconventional strategies and innovative approaches, where it will cooperate in the greatest extent to form a technological culture of the young people.

If we rely on the practice of the training in labor, technique and technologies in countries with different customs, traditions and religion, we notice that ikebana as an art, which has proved through the years, can find its honorable place in the general educational preparation and the educational contents of the Bulgarian technological training.

Key words: educational politics, technological education, Ikebana

**Въведение (или теоретичен ракурс
върху началото на японското
изкуство за цветята икебана)**

„Некрасивото е недопустимо“ – това е девиз на японската култура, векове наред. Преклонението пред красотата във всичките и форми и особената чувствителност към природата, формират мирогледа на хората през различните епохи.

Историческите данни сочат, че за начало на икебаната (в буквален превод “живи цветя”от японското “икиру”- живея и “хана”-цветя), се приема времето около VI век от н.е. То се свързва с разпространението на Будизма и по-конкретно с ритуалите за поднасяне на цветя в храмове и олтари. Икебаната символизира “ду”- пътят, начинът за развитие на човешките способности съдейства за възстановяване на „ва”, т.е. вътрешната хармония на човека.

В резултат от непрекъснатото изучаване на подреждането на цветята

към XV век, под влиянието на нови идеи се появява качествено нова култура, изразена чрез стила *рикка*, впоследствие обособен в самостоятелно изкуство **икебана**. Възниква първата школа по икебана *икенобо*, оформила се като самостоятелна област от изкуството през XVI век, а по-късно се появяват и други школи, предлагащи различни стилове и композиционни решения в икебаната. Новите стилове в икебаната произтичат от стремежа да се приспособят ярките цветя на Запада с традиционните японски решения при аранжирането на цветя.

Стилът *морибана* (творение на Охара Уншин), е сравнително опростен и се характеризира с пъстри композиции от цветя и храсти, символизиращи „свобода, отворен път към света и мир”. (3,28)

В началото на XX век, под влияние на авангардното изкуство в икебана настъпват съществени промени,

свързани с новия абстрактен стил согецу, чиито основен принцип е асиметрията.

Икебаната не е просто красиво подреждане на цветя, а изкуство, което намира отклик във вътрешния свят и на съвременния човек.

В нея има философия, история и много символика. Тя се подчинява на няколко основни правила – асиметрия, пестеливост на елементите и три нива на конфигурация: небе, земя и човек.

Оптималното подреждане се свежда до най-сполучливото съчетание на стил и форма на съда и удачните цветови решения на материала. Дължината и положението на основните елементи са

различни, като върховете им са разположени на различни плоскости и образуват триъгълници с различна форма и големина. Осигурявя се добра балансираност на конструкцията чрез дължината и наклона на елементите и размерите на съда. Важна е и посоката на наблюдение от гледна точка на зрителя. Икебаната отразява и развитието във времето, т.е. в зависимост от годишния сезон се подбира материал за композиция. Композиционните решения, които предлага икебаната сполучливо се вписват в новия жилищен интериор на помещения, офиси, културни учреждения и фасади на здания.

Икебаната е много древно изкуство, чието изучаване преминава през следните етапи:

- **1 ЕТАП „юцу”**- овладяване на технически умения (за подрязване, оформяне и подреждане на цветята по установен начин);
- **2 ЕТАП „гаку”**- изучаване на теорията и историята на изкуството икебана;
- **3 ЕТАП „до”** – осмисляне на философията, духовното пътуване към самия себе си (отговор на въпроса „Какъв съм аз?”) и урокът на живота, предаван чрез икебана.

Организираното обучение по икебана в Япония става в училищата *икенобо*, с много филиали в Америка, Русия и Западна Европа. (7)

Техниката „икебана” - реална перспектива или педагогическа реалност в технологичното обучение?

Ако се позовем на практиката на обучението в труд, техника и технологии в държави с различен бит, традиции и религия установяваме, че икебаната е утвърдено във времето изкуство, което намира своето достойно място в общообразователната подготовка и образователното съдържание на различни учебни предмети (и в частност на технологичното обучение).

Образователният опит на някои страни, свързан с овладяването на древното японско умение показва:

Индиректно присъствие на съдържателни ядра, от учебни предмети с интегративен характер, подпомагащи естетическото осмисляне на света, в основата на които стои базисът на техническите, гражданските, социалните науки и съвременни технологии (както е във Франция). (5,150)

*Овладяването на умения и навици за индивидуален труд (включително и усет към хармония в пропорции, красота и естетика, включени в замисъла на подреждането), в процеса на френското обучение по „Технология”, с цел достигане на индивидуално прогресиране и духовен напредък, се осъществява чрез контекста на глобални теми, като *Развитието, Информацията, Околна среда и национално наследство, Начин на живот*. Търсенето на хармонията между човека и природата, стремежът към предаване в духовни*

символи на собствените мисли и чувства, желанието за сътворяване на красота в ежедневието (което е и крайната цел на изкуството икебана), се осъществява в хода на разработване на проекти.

Чрез непосредствено наличие на теми и вътрешни съдържателни ядра в рамките на задължително избираема подготовка по техника и технологии (като напр. присъствие в учебния предмет „Технически труд“ в Турция на обобщени теми „Селско стопанство“ и „Градинарство“ и съдържащите се в тях пакетни тематични единици *Цветарство и Икебана*). (4, 98)

У нас, съвременната образователна парадигма при технологичното обучение се проектира в новата Културно-образователна област „Бит и технологии“. (2)

Изучаването на предметите от цикъла на прогимназиалното технологично обучение, подпомага разбирането за ролята на личната технологична култура за овладяване и прилагане на техниката и технологиите в ежедневните и широко разпространени практически дейности. Една от идеите, заложи в новата образователна концепция за обучение в труд, е учениците да преоткриват връзките на човека със заобикалящата го среда, да проектират, конструират и моделират различни изделия в условия на висока съзидателност и креативност.

Всичко това поражда необходимостта от включване в обобщените теми и вътрешните съдържателни ядра на учебните предмети на проблеми и понятия с интегрален и междудисциплинарен характер. (Фиг. 1)

Ако подходим избирателно към някои от тях ще констатираме, че те много добре се вменват в контекста на основните идеи, заложи в *икебаната* като вид изкуство.

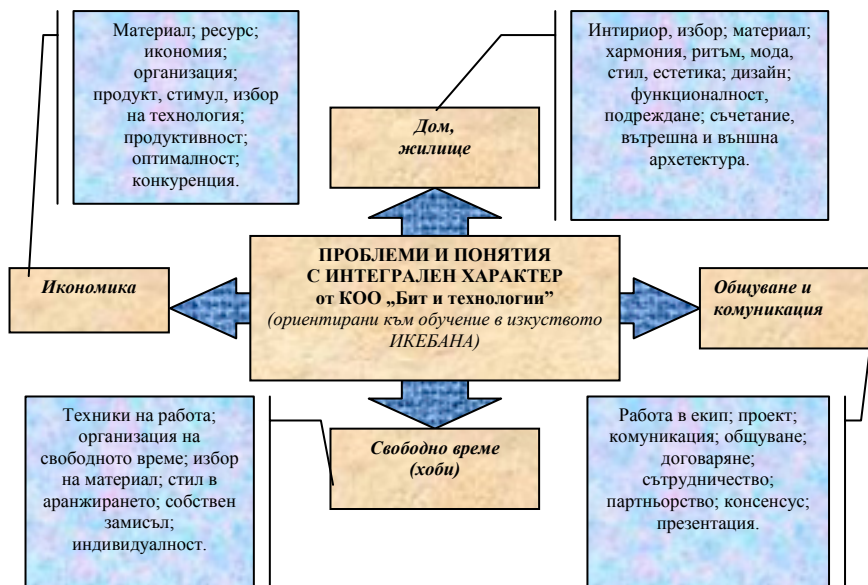
Учебният предмет „Домашна техника и икономика“, е предвиден да се изучава в рамките на общообразователната подготовка в V и VI клас.

В съдържанието му се преплитат традиционни български подходи за обучение в труд, елементи от някои древни техники и изкуства (наши или чужди), както и съвременни виждания за формиране на технологична култура у младите хора, насочени към усъвършенстване на духа, вътрешния инстинкт за красота и постигане на хармония у човека.

Овладяването на някои елементи от изкуството „икебана“ в рамките на прогимназиалното технологично обучение, може да повиши личната технологична култура на учениците и да им помогне да преоткрият създадения от човека свят и връзките му с околната среда. Постига се овладяване на специфични техники и стилове в икебаната, като същевременно подрастващите проектират и моделират, експериментират и изработват изделия от разнообразни цветя и клонки, съчетавайки природни материали в различни конфигурации.

В процеса на обучение, самостоятелно или в екип, учениците се учат да изразяват и отстояват различни позиции и гледни точки, да вземат решения, да оценяват свои и чужди идеи в рамките на малки проекти.

Фиг.1

Освен прояви на творчески усет, сръчност, прецизност и точност в изпълнението, те самостоятелно организират и планират дейността си, откриват необходимата информация, договарят се и си сътрудничат в екипа, като демонстрират по-високо ниво на икономическа, екологична и гражданска култура.

Учебното съдържание по „Домашна техника и икономика“ е обособено в шест обобщени теми, а доминиращите дейности се свързват с *проектиране, конструиране и моделиране; анализиране, оценяване и представяне на идеи и решения; усвояване на разнообразни операции; познаване на изисквания и техники за обработка на материали.*

Анализът на учебното съдържание показва, че единствено в обобщена тема „Природата в дома“, се установява присъствие на съдържателни ядра, конкретно насочени към формиране на **знания за основни принципи в икебаната и умения за съчетаване в подходящ ритъм и форма на цветни композиции.**

На Таблица № 1 е представено програмното съдържание на четири от шестте обобщени теми, в чиито вътрешни съдържателни ядра по наша преценка могат да бъдат вметени учебни модули, свързани с овладяване на елементи от изкуството „икебана“.

Подходящ за овладяване в прогимназиалния етап на основното училище и съобразен с възрастовите особености на 10-14-годишните ученици е предимно стилът **морибана**. Характерно за **морибаната** е подреждането на цветовия материал в плитки съдове с широк отвор, с помоща на кензан и наличие на декоративен елемент в замисъла. Различават се пет основни варианта на подреждане в зависимост от формата, която образуват трите основни елемента: прав, полегат, каскаден, небесен и контрастен.

При подреждането се подбират методи, в зависимост от акцентирането върху качеството на материала – цветови ефект, ефект на натрупването, ефект на линията или абстрактност.

От гледна точка на методиката на изпълнение на цветната аранжировка, е наложително спазването на определени

изисквания и правила, по-важните от които са:

1. Всички елементи да бъдат разположени асиметрично и да образуват триъгълник;

2. Пропорциите в трите основни елемента предопределят и размерите на съда (височина и диаметър);

3. Съответствие на съда с използвания растителен материал.

Подходяща форма за организация на учебно-трудовия процес на учениците, за овладяване на елементи и стилове от икебаната, е екипното взаимодействие, в хода на разработване на малки ученически проекти.

Приема се, че обучение в икебана може да се осъществи и в рамките на учебния предмет „Технологии“ в VII и VIII клас, чрез включване на подходящи дейности в някои от вътрешните съдържателни ядра на темите „Материалите“, „Техниката“, „Конструиране“ и техническа документация“ и „Технология и производство“.

През последните години, изкуството икебана успешно се вмества и в обучението на студентите – бъдещи учители по техника и технологии.

Таблица №1. Ориентири от образователното съдържание по „Домашна техника и икономика“ (по обобщени теми и съдържателни ядра)

Обобщени теми	Контекст и дейности, (предоставящи възможност за овладяване на елементи от изкуството ИКЕБАНА)
Тема: „Проектиране в дома“	Познава основни характеристики на жилищния интериор (стил и предназначение, връзка функция-конструкция, вътрешен дизайн и оформление на интериора); Прилага на практика познанията си за геометрични фигури (триъгълник, отсечка, окръжност и техните елементи); Прави украса на помещенията в дома (по посока формообразуване, чувство за ритъм и симетрия, развитие на пространственото мислене и въображение); Реализира малки проекти за естетизиране на домашния интериор; Оценява продукт по естетически критерии.
Тема: „Занаяти и съвременност“	Познава и сравнява стари и нови подходи при извършване на различни дейности; Възпроизвежда или аналогизира несложни техники при работа; Групира информация по определен признак; Осъществява междуличностни контакти чрез експериментиране, сравняване и обобщаване на различни подходи; Проявява акуратност, прецизност, точност и нестандартност в изпълнението.
Тема: „Работа с материали“	Определя логическата последователност от операции при изработване на изделие; Установява свойства на материали и извършва разнообразни операции с тях; Съединява несложни детайли от различни материали; Изработва модели по свой проект, чрез самостоятелно моделиране, проектиране, проявява активност и организираност на работната среда.
Тема: „Природата в дома“	Съхранява природата около дома; Познава начини за отглеждане на цветя и декоративни растения в домашни условия; Подбира растителни видове, в зависимост от условията, които предоставят домашните помещения; Проектира, реализира и поддържа малък екологичен кът в дома и училището; Познава основни принципи в икебаната и съчетава в подходящ ритъм и форма цветни композиции.

В заключение може да се каже, че е трудно да се изброят предимствата, които носи изучаването на изкуството икебана за формиране на естетическа култура у подрастващите.

Овладеяването на японското изкуство за аранжиране на цветя е продължителен процес, а изучаването му наподобява терапевтичен сеанс, в хода на който става приобщаване към света на красотата и хармонията в различните и форми, избавяне от стреса и лошото настроение. Следователно, от една страна хармоничното съжителство с природата внася настроение и уют в

бита и домашния интериор, то е хоби и развлечение за твореца, подходяща терапия, а може би и средство за медитация.

От друга страна - общуването с „майка-природа“, предизвиква дълбоко прозрение за смисъла на живота и човешкото съществуване, то е средство за самопознание и самоосъвършенстване.

Изкуството икебана се явява универсален начин за общуване между хора от различни страни и дава импулс за възникване на нова космополитна култура, обединяваща Изтока и Запада.

Разработката е представена на Научна конференция на Стопанския факултет при ЮЗУ „Н. Рилски“ „Икономика на свободното време“, проведена на 17-19 ноември 2005 г.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелиев, В., Н. Николова Цветя и букети. Пловдив, 1977
2. Георгиева, В. и колектив Държавни образователни изисквания за учебно съдържание в КОО „Бит и технологии“. Наредба № 2 от 18.05.2000 г. за учебно съдържание в КОО „Бит и технологии“, обнар. в ДВ бр.46 от 28.05.2004г.
3. Мирска, Р. Изкуството икебана. Изд. „Български художник“ С. 1988
4. Митова, Д. Технологичното обучение в Турция и България. сп. „Образование и квалификация“ кн.6, 1997 с.97-101
5. Митова, Д., Сравнителни аспекти на образователната политика при технологичното обучение в някои страни: основни методологични подходи, стратегии и детерминанти на образователно развитие. Научна конференция с международно участие (сборник, том 4 част 1), Стара Загора, 2003 с.149 -152
6. Папазова, Г., Р. Цанкова Цветя и декоративни храсти. Земиздат, С. 1994
7. Ikebana, New Guidebook, Shufunotomo Co., 1973 Ikebana, L. Elizabeth, p. 1998

